

Pisana izročila iz zakladnice naše polpretekle revolucionarne zgodovine.

Na teh straneh objavljamo nekaj zapisov odnosno odlomkov iz knjig oziroma krajevne kronike. To je le droben vpogled v neprecenljivo izročilo naše narodnoosvobodilne borbe, na dogodke, ki se jih je vredno spomniti!

Knjiga o udarni Tomšičevi

Vičan Franci Strle je napisal in izdal knjigo »Tomšičeva brigada« – uvodni del, torej prvo od štirih knjig o tej brigadi. Knjiga ima za področje naše občine še poseben pomen, saj je bil prvi slovenski udarni bataljon Toneta Tomšiča ustanovljen na področju naše občine – v Zapotoku. V njem so se borili številni borci s tega področja in tudi nemalo operacij je brigada izvedla ravno na tem področju današnje občine Ljubljana Vič-Rudnik.

Knjiga je znanstveno natančno delo, ki vsebuje celo vrsto podatkov in natančno obdeluje vse vidike Tomšičeve brigade. Kljub vsej znanstveni natančnosti in kopici doslej še neznanih podatkov, pa ima knjiga za bralca izredno privlačno moč in jo je mogoče brati tudi kot povsem poljudno književno delo dostopno vsakomur in zanimivo za vsakogar. Avtorju je resnično uspelo združiti znanstveno natančnost in množico podatkov z bralnostjo in zanimivostjo. Knjiga sodi v knjižnico NOV in POS, ki jo ureja komisija za zgodovino sveta za razvijanje revolucionarnih tradicij pri predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije. Knjigo sta založila odbor 1. SPUB Toneta Tomšiča in Partizanska knjiga, izšla pa je v nakladi 10.000 izvodov. Na 612 straneh je tudi okrog 200 fotografij prvih partizanov, veliko barvnih skic in kazalo, ki vsebuje štiri tisoč petsto gesel in imen.

Knjiga, ki je izšla, predstavlja začetek. Avtor bo izdal še tri knjige, in sicer: »Tomšičeva brigada 1942–43«, »Tomšiče-

va brigada 1943–44« in »Tomšičeva brigada 1944–45«. Vse štiri knjige skupaj bodo predstavljale eno najpopolnejših knjižnih del o naši zgodovini NOB.

Avtor Franci Strle je po že prejšnjih knjigah »Partizanski volk samotar« in »Veliki finale na Koroškem« znan med bralci, sedaj pa se je pojavil še s tem delom, ki je zahtevalo veliko dela, veliko zbiranja podatkov, preverjanja študija, soočanja mnenj in spominov... skratka velikansko delo, s katerim se Strle uvršča med najpomembnejše zgodovinopisce partizanskega boja na Slovenskem.

Avtor sam pravi, da je ta knjiga (uvodni del) prvi natančnejši pregled nad naprednimi in revolucionarnimi tokovi med obema vojnama na ozemlju tako imenovane Ljubljanske pokrajine ter da prinaša tudi snovno veliko novega.

Tomšičeva brigada je edina na Slovenskem, ki je bila ustanovljena kot proletarska udarna brigada in ji je bil ta častni naziv priznan po osvoboditvi. Nastala je kot vrh v organski rasti prvih partizanskih udarnih enot na Notranjskem in Dolenjskem, pa v njeno bojno izročilo spadajo še akcije »udarne grupe« 3. partizanskega bataljona Ljube Šerčerja, Dakijeve Leteče udarne patrulje, Proletarske udarne patrulje in Proletarske udarne čete ter njenega neposrednega prednika 1. slovenskega udarnega bataljona »Toneta Tomšiča«.

IZ »OPREDELITVE« RUDOLFA
HRIBERNIKA-SVARUNA

Kako se je kalila četa?

S številnimi majhnimi akcijami in ukrepi ter z vztrajnim delom sta Šerčer in Židanek pripravljala in kalila svojo četo za pomembne naloge, ki so bile pred njimi.

Manjše partizanske skupine in patrulje so nenehno odhajale celo v vasi, kjer so bili Italijani s svojimi posadkami, in od tam prinašale orožje, razno vojaško opremo in hrano, ki so jo zbirali tamkajšnji aktivisti Osvobodilne fronte.

Večje patrulje so se spuščale z Mokrcu tudi do železniške proge Ljubljana–Novo mesto in Ljubljana–Ribnica ter tam napadale italijanske železniške kontrolne organe ter rušile železniške naprave in trgale telefonske zveze.

Vse večja aktivnost Šerčerjevih partizanov je Italijane močno vznemirjala. Da bi temu naredili konec, so vse bolj poizvedovali, kje je njihovo taborišče in koliko jih je. Po vaseh v podnožju Mokrcu in Krma so se začeli pojavljati sumljivi ljudje, preoblečeni agenti in vohuni, ki so jih pošiljali Italijani. Najbolj predrzni med njimi so se spuščali celo v gozdove na Mokrcu pod pretvezo, da so gozdni delavci, lovci ali kaj podobnega. Večini od njih pa ni prav nič uspelo, ker jim ljudje niso zaupali, partizani pa so jih prestrezali in jim preprečevali nakane.

Italijane sta še posebno vznemirila napad na Turjak, ki ga je Mokrska četa izvedla zadnji dan avgusta, in napad na njihovo enoto v Iškem Vintgarju, ko je hotela požgati nekaj počitniških hišic in planinsko kočjo, da bi se maščevala za napad na njihove agente.

Ravno so hoteli izropati planinsko kočjo in jo požgati, ko so jih nenadoma napadli partizani in jih pognali nazaj na Ig.

Dober teden dni po demonstrativnem napadu na Turjak je bil takoj po kosilu ukazán zbor cele čete, kar pa ni bilo običajno. Zato so borci takoj začeli ugibati, kaj naj bi to pomenilo. Kmalu so izvedeli, za kaj gre. Pred vrsto sta stopila komandir in komisar. Komandir jih je nagovoril: »Tovariši, iz Glavnega poveljstva sva s komisarjem dobila nalogo, naj se iz naše čete takoj izloči skupina borcev kot jedro bodoče Mokronoške čete in naj jo takoj pošljemo v Mirensko dolino.« Borcem je tudi povedal, da je za komandirja bodoče Mokronoške čete vodstvo v Ljubljani določilo Milana Majcna. Njegova naloga je, da to skupino borcev takoj odpelje na njeno prihodnje območje delovanja, da se bo okrog nje zbrala bodoča četa.

Komandir je povedal še to, da sta s komisarjem dobila tudi nalogo, naj pripravita tudi večjo skupino borcev, po možnosti Primorcev ali pa prostovoljcev, ki bodo takoj odšli na Primorsko. Ta enota naj bi postala jedro bodočih partizanskih enot na Primorskem. Komandir je borce pozval, naj se vsi, ki želijo oditi na Primorsko, odločijo do drugega dne, kajti pojutrišnjem bo skupina, ki je namenjena tja, že morala oditi.

V zvezi s tem je komandir nato govoril o krivični rapalski pogodbi, po kateri je bila po koncu prve svetovne vojne Primorska z Istro in delom Dalmacije priključena k Italiji. Govoril je tudi o zatiranju in preganjanju naših ljudi v Julijski krajini pod italijansko okupacijo in fašizmom ter o težnjah ljudi iz teh krajev, da bi se otesli fašističnega jarma. Dejal je, da si lahko šteje v posebno čast vsakdo, ki bo kot partizan prvi prestopil bivšo italijansko-jugoslovansko mejo ter ponudil roko bratom onstran meje in skupaj z njimi začel boj za to, da se bo krivična meja zbrisala za večne čase ter da se bodo zedinili vsi Slovenci.

Komandir je povedal še to, da bo primorsko skupino do meje vodil tovariš Daki kot izkušen borec in dober poznavalec terena in razmer, koder bo skupina potovala.

Druga dne takoj po kosilu sta komandir in komisar postrojila četo, da bi se poslovili od borcev obeh skupin, preden odidejo. Spregovoril jim je komisar. Zahvalil se jim je za njihovo zgledno ravnanje, jim zaželel srečno pot ter jih zaprosil, naj tovarišem na Dolenjskem in Primorskem prenesejo pozdrave notranjskih partizanov.

Preden sta skupini odšli iz taborišča, je stopil iz vrste tovariš Majcen ter se v imenu vseh odhajajočih borcev zahvalil tovarišema Šerčerju in Židanku »za njuno očetovsko skrb in vodenje« ter njima in vsem drugim borcem obljubil, da bo dal vse od sebe, da bi s tovariši na Dolenjskem čimprej organiziral močno Mokronoško četo, da bo krepko udarila po Nemcih in Italijanih; znal bo maščevati svojega brata in starše.

Med pozdravljanjem sta potlej obe skupini zapustili taborišče in odšli vsaka svojo pot.

Knjiga je razdeljena na 64 poglavij in na velike dele. Avtor Franci Strle v svoji knjigi ne opisuje le Tomšičeve brigade, temveč poseže v začetku (temu je namenjena skoraj tretjina knjige) v zgodovino, in oriše razmere v bolj oddaljeni zgodovini in večno težnjo Slovencev po svobodi tam od kmečkih uporov dalje. Opisuje celovit položaj na področju kasnejše Ljubljanske pokrajine z vseh strani od socialno-gospodarskega in političnega stanja do delovanja različnih organizacij, predvsem KPS. S tem uvodom poda nesporno resnico, da narodnoosvobodilni boj ni bil odpor proti zavojevalcem, temveč plod davne želje Slovencev po svobodi, tako politični kot socialni enakosti. Avtorjev oris delovanja članov KP pred vojno in naprednih sil že v času stare Jugoslavije pokaže na to, da je bil partizanski boj in NOB le logično nadaljevanje tega že prej začetega boja vseh naprednih sil proti vsem oblikam izkoriščanja s katerekoli strani.

NAŠA KOMUNA

GLASILO OK SZDL LJUBLJANA VIČ-RUDNIK – UREJATA IZDAJATELJSKI SVET (predsednik ing. JANEZ ČEMAŽAR) IN UREDNIŠKI ODBOR – MILAN BUH, VASJA BUTINA, JANJA DOMITROVIČ (glavna in odgovorna urednica), ANDREJA GOMEZELJ, JANEZ JAGODIČ, IVO ZALAR, tehnični urednik IVAN ŽITKO – UREDNIŠTVO NAŠE KOMUNE – LJUBLJANA TRG MDB 14 – TELEFON 28-038 ali 20-728 – TEKOČI RAČUN SDK: 50103-678-51173 – ROKOPISOV IN FOTOGRAFIJ NE VRAČAMO – TISK ČGP DELO, LJUBLJANA – GLASILO PREJEMAJO VSA GOSPODINSTVA V OBČINI BREZPLAČNO – GLASILO NAŠA KOMUNA IZHAJA ŠTIRINAJSTDEKNO V NAKLADI 26.000 IZVODOV